

**ИНОВАТИВНИЯТ ПОДХОД – МЕТОД
ЗА СОЦИАЛИЗАЦИЯ НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ РОМСКАТА ОБЩНОСТ,
С. БУКОВЛЪК, ОБЩ. ПЛЕВЕН**

*Теодора Влахова – Петрова – директор
Магдалена Йотковска – JUMP Math
Зоя Декова - интеркултурно образование
ОУ „Свети Климент Охридски“*

ОУ „Св. Климент Охридски“ има утвърдени традиции в прилагането на иновативни подходи за работа в мултикултурна среда. През миналата учебна 2015/2016 година в първи клас бе сформирана група по СИП JUMP Math – приложна математика, която продължава обучение и тази учебна година. Новост за училището е въвеждането на Избираеми учебни часове по „Интеркултурно образование“ – пети клас. Групите са сформирани след родителски срещи, на които са представени и предложени тези иновативни методи в обучението. Включени са всички ученици, заявили желание. Практиките се изразяват най-вече в различност, в изграждане на увереност в способностите и постигане на идентичност. Това е необходимо, за да се посрещнат предизвикателствата на настоящето и да се изгради основа за бъдещето.

ОУ „Свети Климент Охридски“- с. Буковлък, общ. Плевен, е с богата история. В него се обучават около 550 ученици, от предучилищна подготвителна група до осми клас. Учениците са от смесен етнически произход, като 95% от тях са роми. Училището е водещо в региона в областта на утвърждаването на интеркултурното образование, като средство за намаляване на отпадането на ромски деца от училище. През годините сме реализирали много проекти в това направление. Ние сме едни от първите в България, които през 2003/2004 учебна година въведохме изучаване на СИП „Фолклор на етносите“, с цел запазване и развитие на културната идентичност на учениците и създаване на толерантна среда. Училището все по-често се свързва с положителни емоционални спомени и преживявания и се превръща в желано и привлекателно място за ученици и родители. Взаимоотношенията между учители, родители и ученици се базират на доверие, взаимно уважение, толерантност и удовлетворение от постигнатите резултати. Отношението на родителите към образованието оказва решаващо влияние върху нагласите на децата към

учебния процес и мотивацията им за учене. Училището се стреми да утвърди образованието като ценност сред цялата ромска общност.

Културно-образователните области, в които прилагаме иновациите, са различни, но се допълват и обогатяват една друга. Математиката е една от основните науки и е в тясна връзка с другите науки и изкуствата. Споделяме схващането на д-р Джон Майтгън: „Ако двата свята общуваха повече помежду си, нашите изкуство и наука щяха да са много по-богати.“

Културно-образователните области, в които работим са:

- Природоматематически науки – СИП JUMP Math – Приложна математика, втори клас – сборна група;
- Гражданско образование - Избираеми учебни часове - Интеркултурно образование, 5 клас – три групи, класна форма на работа.

СИП JUMP Math – приложна математика се провежда за втора година с ръководител Магдалена Йотковска – начален учител. Включени са ученици от втори клас- сборна група - 16 ученици от трите класа, на възраст от 7- 8 години; смесен етнически състав; 11 момчета и 5 момичета.

През настоящата 2016/2017 учебна година в раздел „Б“ на училищния учебен план се въведе разширена подготовка по Интеркултурно образование в пети клас с ръководител Зоя Декова – учител по история и цивилизации. Включени са ученици от трите пети класа, на възраст между 11 и 12 години, момичета и момчета от ромски произход;

Основни педагогически цели на групите:

- Формиране на базови образователни навици;
- Развитие на етническата и културната грамотност;
- Възможност за развитие и пълноценно социализиране;

JUMP Math е система за преподаване на математика, посветена на развитието на потенциала на всяко дете. Основната цел на обучението по системата е децата да разберат, че математиката е достъпна за всички. Да бъдат успешни по математика и да учат математика с удоволствие. Споделям философията на JUMP Math, че всяко дете може да успее и да придобие по-висока увереност в способностите си, да изпитва по-голямо удоволствие от постигнатите резултати, което ще му даде възможност да повиши

шансовете си за успех, да създаде усещане за принадлежност, да получи реална възможност за развитие и пълноценно социализиране.

Разбирания на Jump Math:

- Всички деца могат да придобият високо ниво на математическа компетентност.
- Математиката е най-лесният и радостен предмет за учене. Всички успяват.
- Човешкият мозък е много по-пластичен от досегашните ни представи. Децата могат много повече.
- Мисловните и емоционални интелигентности зависят много повече от средата и взаимодействието, отколкото от генетични фактори. Ние можем да изградим среда и система за промяна.
- Увереността и ентузиазмът са абсолютно необходими условия за качествено учене.

В основата на работата е създаването на сигурна и окуражаваща среда, в която всяко дете да получи възможност за успех. Задачите се предлагат стъпка по стъпка - така, че всеки да може да ги разбере и да придобие увереност.

Подходът на „насочвано откривателство” при JUMP носи увереност, тъй като всяка следваща стъпка е съвсем малко по-трудна от предходната и по този начин прави откривателството достъпно, дори и за най-изоставащите ученици. Възможността да правят малки стъпки в началото дава на учениците необходимите знания и увереност да правят по-големи стъпки в по-късен момент. Този подход им позволява да адаптират урока към своето ниво на разбиране. В математиката винаги е възможно да направиш една стъпка по-лека. Всички използвани от математиците понятия могат да бъдат сведени до две изключително прости операции: броене и разделяне на групи. Учениците могат да извършват тези операции още в детската градина, това е основата, която използвам в обучението им. Като превръща трудните концепции в постижими стъпки, JUMP дава възможност на всички ученици да преживеят успех и положителната обратна връзка. Това води до ангажираност и насърчава по-нататъшното учене. На всеки етап ученето се затвърждава с упражнения. Иновативни бонус-въпроси, свързани единствено със същината на съответния урок, позволяват на „добрите по математика“ да останат ангажирани. Същевременно имам възможност да отделя повече време на учениците, които срещат затруднения. Децата постоянно прилагат уменията си за решаване на задачи, рефлексия,

свързване на понятия и намиране на обосновка за решенията. Надграждането в уроците позволява вниманието им да остане фокусирано и външната информация да бъде ограничена, докато не станат готови да се справят с нея. По този начин не се натоварват вниманието и работната им памет.

Приложение № 1 – Добри практики – „Математиката е за всички!“ - презентация

Основните задачи на интеркултурното образование:

- 1) Повишаване ефективността на образователната мрежа с цел обхващане на децата от малцинствата;
- 2) Поддържане на основни социални умения (главно, свързани с езика);
- 3) Намаляване силата на социалните конфликти в образователното пространство;
- 4) Повишаване на толерантността в училище;

Принципи на интеркултурното образование:

- 1) Личностен подход – всеки има своя идентичност, изразена чрез бит, обичаи, език и традиции;
- 2) Връзка с общото образование – то е необходимо за качествено образование и не може да го замества или изчерпва;
- 3) Развиващ характер – процес на прогресивни и продължителни изменения, свързани с развитието на детето;
- 4) Разнообразие – интеркултурното образование води до сливане на различни култури, внасяне на опит, нови перспективи и цялостен принос;

Ценности на интеркултурното образование:

- 1) Уважение – ненасилие над човешката природа, внимание и уважение към „другите“.
- 2) Солидарност – съдействие за изграждане на едно по-хуманно общество;
- 3) Емпатия – разбиране на другите, съчувствие и съпреживяване на емоциите;
- 4) Равенство и отрицание на неравенството – признаване на равни права на всички хора;

Интеркултурното образование има за крайна цел постигане на промяна на мисленето!

То е свързано с усвояване на социални умения: за изслушване; за комуникиране; за работа в група.

Условия за ефективност на интеркултурното образование:

- 1) Цялостност на реформата;
- 2) Всеобхватност – за всички деца и ученици по всички предмети;
- 3) Придобиване на знания, формиране на ценности и развитие на социални умения относно етническият и културният плурализъм;
- 4) Признание, приемане и афиширане на разнообразието като фундаментален факт и съществена особеност в човешкия живот, обществото и света като цяло.
- 5) Конкретност – усилия за изменение на точно определени дейности, процеси или съдържание на образователния процес.

Смисълът и реализацията на преподаването на интеркултурното образование носи свой заряд, защото тя променя досегашната роля на учителя и го провокира да открива нови професионални функции. Съвременното образование е фокусирано върху ученика, респективно върху неговата дейност – ученето.

Социализацията и адаптацията на етническите групи е обществена необходимост, стимулираща интеркултурната комуникация и личностната идентификация. Училищната възраст е период на активна социализация, което е предпоставка за адаптиране на учениците от различни етноси към средата, която ги обгражда. Учениците формират умения за: комуникация, работа в екип, за преговаряне, за решаване на проблеми и вземане на решения, за аргументация и защита на идеите;

Играта - във всичките си разновидности - ролева и игра с правила, се използва като интерактивна форма за организация и педагогическо въздействие. Ролевото поведение задълбочава процеса на възприемане. Игровите взаимоотношения се превръщат в реални, тъй като в играта активността е свързана с възприятията на ученика. Общоприетите правила и норми, определящи по-нататъшната ценностна ориентация на ниво етнос, общество и нация. Играта е фактор за емоционалното благополучие. Тя е подходяща атмосфера за преодоляване на езиковата бариера от ромското дете и през емоционалното си въздействие активира познавателната му дейност.

Ролята на учителя е да улеснява процеса на учене и да има следните умения:

- Да идентифицира потребностите на учениците;

- Да мотивира учениците;
- Да договаря с тях очаквания, цели и начини на работа;
- Да създава благоприятна атмосфера за работа и почивка;
- Да стимулира творческата ативност у учениците, свободно изразяване на мисли и чувства;
- Да предлага различни методи и средства за работа;

Всички тези умения изискват наличието на безусловно позитивно отношение към личността на всеки ученик. Смело можем да твърдим, че вече наблюдаваме „нова“ нагласа на учениците към часа по Интеркултурно образование. Променят се традиционни социални и педагогически нагласи и предразсъдъци. Учениците сами искат да има ред и дисциплина. Училището не е само място за учене, а и за забавление.

Сложните математически задачи в часовете по JUMP Math се преподават като се разграждат на малки стъпки с нарастваща трудност. Насърчава се овладяването на по-простите понятия преди да се премине към по-сложните. Изключително важно е да се изгражда увереност и нагласа за развитие у учениците. Основната идея е, че всички ученици са способни да се справят с математиката, ако им се осигури адекватна подкрепа и подходящи обяснения, за да разбират и развият потенциала си.

Тестът за входно ниво ми помогна да получа обща информация и да диагностицирам равнището на знания и умения на всеки ученик. Това ми даде насока в работата с всяко дете. В групата имаше деца с различно равнище на знания и умения. Трима ученици показаха задоволителни резултати, трима – добри, шест – много добри и четирима се справиха отлично.

Тестът се състои от седем отделни части – усет за числата, числови редици, изчислителни задачи, геометрия и измервания, модели на последователност и наблюдателност, фигури и анкета. Всяка от тях се конкретизира върху знания от учебния материал по математика и проследява равнището, на което е ученикът по отношение на дадените раздели. Това ми помогна да открия пропуските и да проследя къде ученикът владее и разбира материала добре.

В края на първи учебен срок проведох междинна диагностика. Тестът се състои от четири части – числа, геометрия и измерване, модели на последователност и симетрия.

Тестовите се правят с непрекъсната подкрепа от учителя. На учениците са позволени корекции по време на попълване на теста. Дава се възможност на учениците да решат възможно най-много задачи и да отговорят на възможно най-много въпроси. Резултатите показаха, че няма ученици с ниски постижения, а всички са постигнали по-високо равнище на компетенции. В края на учебната година най-голям е процентът на децата, постигнали отличен резултат. Десет деца от групата показаха отличен успех, три са с много добри резултати и три с добри.

Обобщение: Резултатите на учениците показват, че децата са усвоили минимума от знания и умения, съгласно стандартите и учебната програма за първи клас.

В резултат от работата по JUMP са изучили материала в дълбочина и с разширение. По-добре изградена вътрешна мотивация за полагане на усилия, учене, прилагане на изследователски подход в процеса на решаване на задачи. По-високо развити умения за моделиране на числа и действия с числа, моделиране на реални ситуации с математически модели, откриване на зависимости, проследяване на правила в модели на последователност (с числа, с предмети, жестове, действия или символи). Формирани са способности за прилагане на даден алгоритъм към по-сложни математически ситуации. Формирани са умения за работа със семейства факти, познаване на концепцията за измерване, мерни единици и величини (маса, размер, вместимост).

С въвеждането на интеркултурното образование създаваме условия за повишаване на вътрешната и външната активност на ученика в процеса на учене.

Обучението е възможно, ако ученикът иска да бъде обучен. Няма успешна дейност без мотивация. Ученето е без принуда, без наказания.

Обучението е приятно, а чрез него се възпроизвежда положителна нагласа за учене. Учениците са в непринудена среда и се чувстват като елемент от социума (групата). Радостта е знак на съпричастност и съзидание.

Обучението е игра, превърнала ученето в приятно занимание. Играта обладава съзнанието и ражда въображение. Познанието става достъпно и лично преживяване.

Обучението внушава сигурност, чрез взаимното договаряне на условията и правилата на работа, като формира атмосфера на доверие и взаимопомощ. Постигането на

разбирателство, сътрудничество и съгласие е сигурен гарант за положителното начало в разчупването на стереотипите и предубежденията и тяхното преодоляване.

Прилагането на интерактивните методи на работа: *диалог, дебати, дискусии, ролеви игри, драматизация*, водят до повишена познавателна, социална и емоционална активност на учениците. Към тях можем да прибавим и многообразието от техники за организация и взаимодействие, чрез които се подобряват сътрудничеството и работоспособността на класа.

През годините в училище са реализирани много проекти и национални програми:

- Национална програма „С грижа за всеки ученик“ и Национална програма „Без отсъствия“
- Национална програма „Информационни и комуникационни технологии в училище“
- Проект „Без звънец“;
- Проект „Успех“ – „Да направим училището привлекателно място за младите хора“ по ОП РЧР – ученици от I до VIII клас;
- Проект „Заедно в различията“ към ЦОИДУЕМ;
- Проект „Всеки ученик може да бъде отличник“;
- Програма „Участвам и променям“;
- Проект „ИКТ в образованието“;
- Реализират се дейности по училищната програма за превенция на отпадането на ромските деца от училище към център „Амалипе“, гр. Велико Търново и др.

Работа с родителския клуб:

- Реализиране на обменни визити на родителските клубове от ОУ „Свети Климент Охридски“ с. Буковлък, ОУ „Свети свети Кирил и Методий“ с.Търнене и НУ „Христо Ботев“, с.Дисевица – *Когато родителите и учителите могат редовно и открито да си говорят за образованието на децата, дългосрочните ползи в живота на детето могат да бъдат значителни;*
- Изнесени обучения на родители и учители от трите училища на тема „Родители и учители заедно за едно по-добро бъдеще на всяко дете“, „Защо децата отпадат от училище? Как да противодействаме на този проблем?“ – *Срещите с родители в неформална среда*

дават възможност да се обменят идеи, родителите да споделят очакванията си от училището;

➤ Провеждане на дискусия на тема: „За“ и „Против“ родителската намеса при създаването на ново семейство – Целта е създаването на културнохармонична училищна среда, в която оценката и уважението на различията намалява напрежението и отчуждението на малцинствените групи в училище и в обществото.

В ОУ „Свети Климент Охридски“ е сформиран ученически парламент от 2010 година, като ученическото самоуправление е форма на самоопределяне и реализация на училищния живот.

Интеркултурното образование в мултикултурна среда изисква екипност, семейството, училището и общността да работят за преодоляване на предразсъдъците и дискриминационното поведение. Преодоляването им ще доведе до създаване на условия да растат децата ни защитени с поведение, познание и умения за социално значими личности и на всички да се гарантира достъп до качествено образование.

Новите методи и нетрадиционните подходи при учене създават по-голям интерес и ангажираност на подрастващите. Предимствата на системата JUMP Math са :

1. Децата учат с желание и ентузиазъм. Математиката е любим предмет, от който изпитват радост.
2. Развиват компетенции за мислене, разсъждение и решаване на проблеми.
3. Придобиват увереност в собствените си сили, концентрация.
4. Овладяват учебния материал с разбиране на много добро и отлично ниво.
5. Повишават успеха си по всички други предмети и имат позитивни нагласи за учене.
6. Придобиват нагласи и умения за изследователски подход и активно участие в живота.
8. Уверено изказват и защитават собствени идеи и хипотези пред всички.
9. Научават се да изследват различни възможности за решения и да избират най-подходящите.
10. Не се страхуват от грешките си и се учат от тях.
11. Придобиват и използват групова интелигентност.
12. Развиват по-висока степен на нагласи и умения за взаимопомощ, доверие и ненасилие в отношенията помежду си.

13. В класа се установява атмосфера на уважение. Значително намаляват проблемите с дисциплината.

14. Имат желание за изява.

Прилагането на иновативни подходи в работата ни доказва своята ефективност. Това ни провокира да приемаме нови и нови предизвикателства. Опитът на първопроходци ни дава кураж и сили да се справим с трудната задача - работата в мултикултурна среда.

Брейнстормингът е метод, който преследва намирането на най-подходящото решение на даден проблем. Тук можем да допълним, че се преследва и стимулира свободното и активно генериране на идеи; възприемането, обсъждането и оценяването на всички участници в групата.

Съблюдават се следните изисквания: подкрепя се нестандартното мислене; не се допуска негативно отношение към него и идеите, ирония, присмех, пародирание; оценяването се извършва от учителя и от ученика;

Добрата организация на образователната среда води до пълноценна социализация на децата от ромския етнос в социалния и културния живот на обществото. Разнообразните игрови дейности и съществуващата мултикултурна среда дават възможност на децата с различен етнически произход да покажат творческия си

потенциал. Чрез проявения интерес от учителите към техните обичаи, бит и етнокултура, мултиетническата среда дава възможност за участие на всеки.

Практиката доказва и някои трудности:

- Най-честите са свързани с езика – използването на най-добър начин на говорене и писане;
- Устойчиво избягване на стереотипа, свързан с етническата принадлежност;
- Намиране на добрите и позитивните страни на етническата група;
- Съобразяване с особеностите на етноса и неговата социализация във времето;
- Съсредоточаване върху груповите параметри, а индивидуалностите се разглеждат като изключения;
- Стандартните методи и форми на оценяване оказват силно негативно въздействие върху „различните“ ученици;

Устойчивостта на описаните практики е свързана с мултиплициране на резултатите в следните посоки:

- Създаден интерес за включване в подготовка по учебни предмети;
- Повишаване общия успех на учениците;
- Подобрени условия за приобщаващо образование на учениците от етническите малцинства;
- Повишаване на самочувствието на учениците и на мотивацията им за ефективно участие в училищния и извънучилищния живот;
- Постигане на ефективно партньорство с родителите;
-

Екип реализирал практиките:

*Теодора Влахова – Петрова - директор
ОУ „Свети Климент Охридски“, с. Буковлък
Магдалена Йотковска – JUMP Math
Зоя Декова - Интеркултурно образование*